

Colecția Viața în Hristos
Seria Imnografie bizantină

3

Sfântul Iosif Imnograful

**Canoane de rugăciune la
Sfântul Arhanghel Mihail**

Traducere din limba greacă veche
LAURA ENACHE

Introducere și ediție îngrijită de
Pr. DRAGOȘ BAHRIM

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Doxologia
Iași, 2018

CUPRINS

Introducere (Pr. Dragoș Bahrim) 9

Canoane de rugăciune la Sfântul Arhanghel Mihail

Canonul I 23

Canonul al II-lea 37

Canonul al III-lea 57

Canonul al IV-lea 69

Canonul al V-lea 83

Canonul al VI-lea 97

Canonul al VII-lea 111

*Canon la pomenirea minunii Sfântului Arhanghel Mihail
la Colose sau Hones* 127

*Alt canon la pomenirea minunii Sfântului Arhanghel Mihail
la Colose sau Hones* 137

**Istorie și descoperire despre Sfântul părintele nostru Arhip,
prosmonariul preacinstitei Biserici a Sfântului Arhanghel Mihail
din Colose (Hones)** 151

**Al lui Neofit Monahul și Zăvorâtul, Cuvânt de laudă la
dumnezeiescul Arhanghel Mihail cel Preamare** 163

Introducere

Volumul de față este datorat Sfântului Iosif Imnograful, unul dintre cei importanți imnografi bizantini, a cărui operă a fost în mare parte receptată, canonizată și pusă în valoare în Tradiția Răsăriteană, mai ales prin intermediul cărților de cult¹. Cea mai timpurie viață a sa² ne este furnizată de ucenicul său, Teofan³, iar Ioan Diaconul, a cărui

¹ O primă monografie de ansamblu asupra sa este cea realizată, inițial ca teză de doctorat, de E. Tomadakis, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος. Βίος καὶ ἔργον* (Σειρὰ διατριβῶν καὶ μελετημάτων 11), Atena, 1971. A se vedea și ampla recenzie critică a lucrării la D. Stiernon, „La vie et l’oeuvre de S. Joseph l’Hymnographe. A propos d’une publication récente”, *Revue des études byzantines* 31, 1973, pp. 243-266. O sumă a cercetărilor privind Iosif Imnograful poate fi găsită în recentul articol de sinteză „Ἰωσήφ Πеснописец”, *Православная энциклопедия*, t. 26, 2011, pp. 58-68.

² R.J. Lilie *et alii*, *Prosopographie der mittelbyzantinischen Zeit I*, Prolegomena, pp. 67-68.

³ *Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου*, în A. Papadopoulos-Kerameus, *Сборник греческих и латинских памятников, касающихся Фотия патриарха – Monumenta graeca et latina ad historiam Photii patriarchae pertinentia*, vol. 2, St. Petersburg, 1901, pp. 1-14. Teofan a fost ucenic al Sfântului Iosif, imnograf la rândul său și succesor la conducerea Mănăstirii Sfântului Bartolomeu.

identitate rămâne controversată, a compus o altă *Vita*⁴ probabil în timpul secolului al XI-lea⁵, deși anacronismele prezente aici au sugerat unele îndoieli. De relativ mai mică importanță este și un encomion alcătuit în secolul al XIV-lea de către Teodor Pediasimos⁶.

Iosif s-a născut aproximativ în anul 816⁷ în Sicilia și a murit în jur de 886 în Constantinopol. Harul său poetic arată că, fără îndoială, a crescut într-o familie înstărită care și-a putut permite să ofere fiului lor o educație aleasă. La o vârstă tânără, aproximativ la 15 ani, Iosif a fost silit să părăsească Sicilia împreună cu familia sa. După ce a petrecut puțin timp în Peloponez, s-a stabilit în Tesalonic

A. Papadopoulos-Kerameus considera că această hagiografie a fost scrisă în jurul anului 900, iar D. Stiernon o datează mai târziu, dar tot la începutul secolului al X-lea.

⁴ Ioan Diaconul, *Λόγος εἰς τὸν Βίον τοῦ ἐν ἀγίοις τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου*, PG 105, 939-975.

⁵ G. da Costa-Louillet („Saints de Constantinople aux VIIIe, IXe et Xe siècles”, *Byzantion* 25-27, 1957, pp. 812-823) o datează la 20 de ani după *Viața* lui Teofan. V. Grumel („La mosaïque du *Dieu Sauveur* au monastère de *Latome* à Salonique”, *Échos d’Orient*, 29, 1930, p. 168) apreciază compoziția acestei *Vieți* în a doua jumătate a secolului al XI-lea. Cf. și D. Stiernon, „La vie et l’oeuvre de S. Joseph l’Hymnographe”, p. 248. Pentru comparația sinoptică a celor două *Vitae*, a se vedea V.A. Rybakov, *Святой Иосиф Песнописец и его песнопотворческая деятельность*, Moscova, 2002, pp. 32-36.

⁶ M. Treu, *Theodori Pediasimi eiusque amicorum quae extant*, Potsdam, 1899, pp. 1-14.

⁷ Van de Vost („Notes sur s. Joseph l’Hymnographe”, *Analecta Bollandiana* 38, 1920, pp. 148-154) socotește 816 anul cel mai probabil, iar D. Stiernon („La vie et l’oeuvre de S. Joseph l’Hymnographe”) consideră că este undeva între 810 și 818.

pe cont propriu. Acolo l-a întâlnit pe Sfântul Grigorie Decapolitul, care era iconofil și care l-a inițiat în viața monahală. În jurul anului 840, Iosif sosește pentru prima dată la Constantinopol și în anul următor, în timpul călătoriei sale către Roma, ca delegat al iconofililor, Iosif a fost luat prizonier de arabi în Creta. În 843 totuși a reușit să se întoarcă în Constantinopol, unde a ridicat Mănăstirea Sfântului Bartolomeu⁸, slujind ca stareț al acesteia. În 858, fiind între susținătorii Patriarhului Ignatie (847-858, 867-877), a fost exilat la Chersones pentru că l-a criticat în mod public pe Bardas, fratele Împărătesei Teodora. După asasinarea lui Bardas, Iosif s-a întors în capitală, în jurul anului 867, pentru a-și petrece aici ultimii 20 de ani din viață. În afară de poziția pe care a ocupat-o în mănăstirea sa, a fost activ în elita clericală a Constantinopolului, în timpul Împăratului Vasile I (867-886) fiind skevofilax al Marii Biserici a Constantinopolului. A fost de asemenea profesor, având un mare număr de ucenici. A trecut la Domnul în ziua de 3 aprilie 886, fiind cinstit ca sfânt în Biserica Răsăriteană, prăznuit pe 3 aprilie în Bisericile de limbă greacă și pe 4 aprilie în Bisericile de limbă slavă și în Biserica Ortodoxă Română.

Opera poetică a lui Iosif cuprinde canoane (imne pe nouă cântări), condace, triode, tetraode și stihire. Nu se cunosc precis cauzele care l-au determinat pe Iosif să compună imne și canoane. Este posibil ca unele să le fi compus

⁸ R. Janin, *La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin, I: Le siège de Constantinople et le patriarcat oecuménique, 3: Les églises et les monastères*, Paris, 1969, p. 57.

potrivit unor nevoi private, iar altele în încercarea de a completa *Mineele* sau *Octoihul*, fapt care s-a și petrecut. Dintre scrierile lui Iosif, 525 de canoane au fost păstrate în manuscrise și cărți liturgice până astăzi⁹. Paternitatea acestor canoane este indicată în primul rând prin acrostihul cântării a 9-a, de vreme ce Iosif obișnuia să își semneze canoanele cu numele său. Totuși multe canoane, deși nu au numele său în acrostih, nu trebuie în mod necesar separate de corpusul de canoane atribuit lui, mai ales datorită stilului său propriu prin care se poate stabili precis autenticitatea lor, uneori mai bine decât în cazul celor semnate.

Dintre aceste 525 de canoane, 449 sunt dedicate sărbătorilor cu dată fixă ale sfinților din calendarul bisericesc (mare parte aflându-se în *Mineie*), 68 de canoane sunt pentru zilele săptămânii în ordinea celor opt glasuri (*Octoihul*), șase canoane sunt pentru perioada Postului dinainte de Paști (*Triodul*) și două canoane sunt pentru perioada dintre Paști și Cincizecime (*Penticostarul*). Cu excepția praznicelor împărătești și a sărbătorilor mariale, Iosif prăznuiește prin canoane zilele a 333 de sfinți. Această mare

⁹ E. Tomadakis (*Ιωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, 1971, pp. 107-203) a descris și catalogat un număr de 385 de canoane. Independent, într-o cercetare anterioară din 1926, rămasă până de curând în manuscris, V.A. Rybakov (*Святой Иосиф Песнописец и его песнотворческая деятельность*, Moscova, 2002, pp. 114-115) vorbește despre existența a 464 de canoane. Numărul de 525 de canoane se găsește la P. Toma, *Joseph the Hymnographer. Kanones on Saints According to the Eight Modes. Critical Edition* (Byzantinistische Studien und Texte 12), Zürich, 2018, p. xxii. O listă integrală a lor, realizată de E.E. Makarov, se poate găsi în articolul „Иосиф Песнописец”, *Православная энциклопедия*, t. 26, 2011, pp. 61-65.

varietate arată influența pe care a exercitat-o asupra corpusului liturgic, care a și primit o formă fixă în perioada respectivă. Din totalul de 525 de canoane, 168 sunt publicate în cele 12 volume ale *Mineielor*, 55 în cartea *Octoihului*, 3 în *Triod* și 3 în *Penticostar*. Alte 98 de canoane ale sale au fost publicate la Roma de echipa coordonată G. Schirò, în monumentală colecție *Analecta Hymnica Graeca*¹⁰, iar 162 se găsesc identificate și inventariate după diverse manuscrise de E. Papaeliopoulou-Photopoulou¹¹.

Pentru a cinsti sfinți importanți ai Bisericii, Iosif a compus și unele serii de câte opt canoane pentru fiecare, în fiecare glas, contribuind prin aceasta esențial și la stabilirea formei definitive a *Octoihului*. Astfel, seriile de opt canoane la Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir¹², Sfântul

¹⁰ G. Schirò, *Analecta Hymnica Graeca*, 12 vol., Roma, 1966-1980. Sfântul Iosif Imnograful este de departe cel mai prolific imnograf bizantin ce se regăsește în colecție, astfel: septembrie (ed. A.D. Gonzato): 7 canoane; octombrie (ed. A.D. Gonzato): 7 canoane; noiembrie (ed. A. Kominis): 12 canoane; decembrie (ed. A. Kominis): 8 canoane; ianuarie (ed. A. Proiou): 9 canoane; februarie (ed. E. Tomadakis): 4 canoane; martie (ed. E. Tomadakis): 13 canoane; aprilie (ed. C. Nikas): 16 canoane; mai (ed. C. Nikas): 5 canoane; iunie (ed. A.A. Longo): 5 canoane; iulie (ed. A.A. Longo): 10 canoane; august (ed. A. Proiou): 2 canoane.

¹¹ E. Papaeliopoulou-Photopoulou, *Ταμείον ανέκδοτων ἁσματικῶν βυζαντινῶν κανόνων seu analecta hymnica graeca e codicibus eruta orientis christiani*, Atena, 1996.

¹² P. Angelatos, „Κανόνες ανέκδοτοι εις τον ἅγιον Δημήτριον”, *Βυζαντινά*, 13, 1985, pp. 1372-1476; P. Toma, *Joseph the Hymnographer*, 2018, pp. 91-102.

Mucenic Pantelimon¹³, Sfântul Nicolae din Mira Lichiei¹⁴, Sfântul Apostol Toma¹⁵, Sfântul Ioan Teologul¹⁶, Sfântul Gheorghe¹⁷, Sfântul Arhidiacon Ștefan¹⁸ și Sfinții Apostoli¹⁹ au supraviețuit integral. Iar grupurile de opt canoane la Sfântul Vasile cel Mare²⁰, Sfinții Cosma și Damian²¹,

¹³ Panteleimon Lauriotes (ed.), „Κανόνες κατ' ήχον εις τον άγιον μεγαλομάρτυρα και ιαματικόν Παντελεήμονα, ποιηθέντες υπό Ιωσήφ τού Υμνογράφου”, *Αγιορειτική βιβλιοθήκη* 2, 1937-1938, pp. 111-129; P. Toma, *Joseph the Hymnographer*, 2018, pp. 322-333.

¹⁴ *Παρακλητική, ήτοι Όκτώηχος ή Μεγάλη*, ed. Spyridon Zervos, Veneția, 1858, pp. 32-36, 122-126, 168-171, 214-217, 259-262, 301-304, 346-349 [Octoih mare, Care cuprinde cântările Învierii pentru toate zilele săptămânii pe cele opt glasuri bisericești, EIBMBOR, București, 2003, pp. 64-70; 146-152; 228-234; 312-318; 397-402; 480-485; 560-566; 646-651]; E. Tomadakis, *Ιωσήφ ό Υμνογράφος*, 1971, pp. 189, 229.

¹⁵ P. Toma, *Joseph the Hymnographer*, 2018, pp. 1-90.

¹⁶ Theodoretus (ed.), *Κανόνες όκτόηχοιεις τον Θεολόγον Ιωάννην τον Εύαγγελιστήν, ποιήμα του άγιου Ιωσήφ τού Υμνογράφου*, Leipzig, 1799, pp. 1-64.

¹⁷ Spyridon Lauriotes (ed.), „Κανόνες παρακλητικοί κατ' ήχον εις τον άγιον μεγαλομάρτυρα Γεώργιον Ιωσήφ τού Υμνογράφου, άντιγραφέντες έκ Λαυριωτικου κώδικος Κ132”, *Αγιορειτική βιβλιοθήκη* 2 1937-1938, pp. 9-34.

¹⁸ P. Toma, *Joseph the Hymnographer*, 2018, pp. 172-265.

¹⁹ L. D'Amelia (ed.), *Giuseppe l'Innografo. Nuovo Ottoeco: gliotto canonici per i SS. Apostoli* (Quaderni di Νέα Ρώμη 5), Roma, în pregătire.

²⁰ Existența unei serii de canoane octoih la Sfântul Vasile cel Mare, astăzi pierdută în cea mai mare parte, este sugerată de acrostihul canonului dedicat Sfântului Vasile din *Analecta Hymnica Graeca*, t. V, pp. 1-11, și 4, așa cum indică E. Tomadakis, *Ιωσήφ ό Υμνογράφος*, 1971, pp. 137-138.

²¹ Canonul sfinților Cosma și Damian, publicat în *Analecta Hymnica Graeca*, t. XI, pp. 41-49 este „al optulea”, conform acrostihului. În

Sfântul Ioan Botezătorul²², Sfântul Ioan Gură de Aur²³, Sfântul Arhanghel Mihail și cei Patruzeci de Mucenici de la Sevastia²⁴, au fost păstrate fragmentar.

În volumul de față am pus împreună toate canoanele la Sfântul Arhanghel Mihail, atribuite de tradiția manuscrisă Sfântului Iosif Imnograful. Grupul cel mai mare de 6, au fost publicate foarte recent de doamna Paraskevi Toma, cercetător la Institutul de studii bizantine din Münster, în număr de șase²⁵. Un alt canon fusese publicat

același volum mai există câte un canon pe glasul al II-lea (pp. 23-31) și glasul 4 (pp. 32-40). De asemenea, în *Minei* există un canon al lui Iosif pe glasul al II-lea plagal; cf. *Μηναῖα τοῦ ὀλου ἐνιαυτοῦ*, t. VI, Roma, 1901, pp. 7-12 [*Mineiul pe iulie*, EIBMBOR, București, 1984, pp. 7-12]. Acestea sugerează iarăși existența cândva a unei serii complete de 8 canoane.

²² *Παρακλητική, ἤτοι Ὀκτώηχος ἡ Μεγάλη*, ed. Spyridon Zervos, Veneția, 1858, pp. 20-24, 156-160, 202-206, 247-251, 291-294 [*Octoih mare, Care cuprinde cântările Învierii pentru toate zilele săptămânii pe cele opt glasuri bisericești*, EIBMBOR, București, 2003, pp. 41-48, 206-212, 291-298, 374-381, 459-466, 539-546, 621-628]; E. Tomadakis, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, 1971, pp. 189, 200, 230.

²³ S-au publicat până acum 3 canoane ale Sfântului Iosif închinare Sfântului Ioan Gură de Aur: unul în *Analecta Hymnica Graeca*, t. V, pp. 460-470, și alte două în P. Toma, *Joseph the Hymnographer*, 2018, pp. 266-277, 278-288. Acestea din urmă sunt numite în acrostih drept „al șaptelea”, respectiv „al optulea”. Și ele indică existența unei serii complete de 8 canoane.

²⁴ Două canoane au fost publicate de P. Toma, *Joseph the Hymnographer*, 2018, pp. 289-296, 297-307.

²⁵ Paraskevi Toma, *Joseph the Hymnographer. Kanones on Saints According to the Eight Modes. Critical Edition* (Byzantinistische Studien und Texte 12), Zürich, 2018, pp. 103-171. Volumul are la bază teza

anterior de A. Kominis în *Analecta Hymnica Graeca*²⁶, iar ultimele două sunt canoanele din *Minei* scrise de Sfântul Iosif pentru pomenirea liturgică din 6 septembrie a minunii Sfântului Arhanghel Mihail la Colose²⁷.

Aceste canoane sunt indiscutabil legate de cultul bizantin al Sfântului Arhanghel Mihail²⁸. Evlavia creștină față de el, a cărui infrastructură a fost puternic susținută și teologic, mai ales după apariția tratatului *Despre ierarhia cerească* atribuit Sfântului Dionisie Areopagitul²⁹ este marcată liturgic în primul rând de cele două sărbători principale, cea deja amintită din 6 septembrie și cea a Soborului

de doctorat susținută de cercetătoare în 2015 la Universitatea din Münster, sub conducerea profesorului Georgios Makris. Ediția mai cuprinde canoane la Sfântul Apostol Toma (8), Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir (1), Sfântul Arhidiacon Ștefan (9), Sfântul Ioan Gură de Aur (2), Sfinții 40 de Mucenici din Sevastia (2), Sfântul Hristofor (1), Sfântul Mare Mucenic Pantelimon (1). Canoanele Sfântului Arhanghel Mihail au fost editate după manuscrisele: *Meteora Metamorphoseos* 160 și *Crypt. E. γ. I*.

²⁶ G. Schirò, *Analecta Hymnica Graeca*, t. III, pp. 221-241. Canonul acesta, editat după 4 manuscrise (*Crypt. Δ.α. XIII, Crypt. Δ.α. III, Paris. gr. 259, Athous Lavra Δ.20*) este versiunea extinsă, cea mai completă, a celui de-al doilea canon al Sfântului Arhanghel Mihail din ziua a 6-a, din *Mineiul lunii septembrie*; cf. nota următoare.

²⁷ Μηναῖα τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, t. I, Roma, 1888, pp. 66-75 [*Mineiul pe septembrie*, EIBMBOR, București, 1984, pp. 74-84].

²⁸ A se vedea o excelentă sinteză la Ovidiu-Victor Olar, *Împăratul înaripat. Cultul Arhanghelului Mihail în lumea bizantină*, Ed. Anastasia, București, 2004.

²⁹ Sfântul Dionisie Areopagitul, *De coelesti hierarchia*, ed. G. Heil, A.M. Ritter, *Corpus Dionysiacum* II, *Patristische Texte und Studien* 36, Berlin, 1991, pp. 5-59.

Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil din 8 noiembrie, ea însăși la origine o sărbătoare dedicată Arhanghelului Mihail³⁰. Un mare număr de biserici au fost închinat acestuia. În Constantinopol cultul său este atestat încă din secolul al IV-lea, un important sanctuar dedicat Arhanghelului fiind construit de însuși fondatorul capitalei, Constantin cel Mare. Raymond Janin a inventariat și descris 34 de biserici și sanctuare bizantine dedicate Arhistrategului în Constantinopol și împrejurimile sale³¹, cultul său iradiind în întregul Imperiu. Două momente au fost mai dificile în impunerea cultului ortodox al sfințelor puteri cerești, în general, și a Sfântului Arhanghel Mihail, în particular. Primul a fost nevoia de delimitare timpurie de cultul eretic al îngerilor, de factură gnostică, atestat prin canonul 35 de la Laodiceea, ce a iscat nu puține controverse³², iar un alt moment dificil pentru cultul angelic a fost epoca iconoclastă. Contestarea închinării icoanelor a atras ca o consecință logică inevitabilă și interzicerea cultului îngerilor și a puterilor cerești, mai ales că, neavând corpuri, icoanele acestora suplineau cu

³⁰ Cf. Ene Braniște, *Liturgica generală*, București, 1993, p. 207.

³¹ R. Janin, „Les sanctuaires byzantins de saint Michel (Constantinople et banlieue)”, *Échos d'Orient*, 33, 1934, pp. 28-52.

³² „Nu se cuvine creștinilor să părăsească Biserica lui Dumnezeu și să meargă și să invoce îngeri și să facă adunări, lucruri care sunt interzise în mod precis. Astfel, dacă cineva va fi descoperit petrecându-și timpul cu această idolatrie ascunsă, să fie anatema, căci a părăsit pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și s-a apropiat de idolatrie.” (R. Perșa, ed., *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, vol. 2, București, 2018, p. 93)

succes funcția materială. Cinstirea lor s-a reluat principial odată cu restabilirea icoanelor, iar canoanele alcătuite de Sfântul Iosif vin să confirme sprijinul pe care iconografia îl aducea acestui cult. Ele au fost scrise cel mai probabil după revenirea sa la Constantinopol în 867, pentru utilizarea lor în unele biserici închinat Sfântului Arhanghel Mihail, poate chiar la cererea expresă a Împăratului Vasile I Macedoneanul (867-886), despre care se știe că a sprijinit construcția sau refacerea unor biserici închinat acestuia, ca semn de pocăință pentru iertarea păcatului de a-l fi asasinat pe predecesorul său Mihail al III-lea (842-867)³³.

În acest context trebuie așezată și relansarea cultului Sfântului Arhanghel Mihail din secolul al IX-lea, mai ales prin instituirea sărbătorii din 6 septembrie, ale cărei canoane au fost scrise tot de Sfântul Iosif. Din aceeași epocă, poate chiar de la sfârșitul secolului al VIII-lea, datează descrierea hagiografică a minunii de la Hones (Colose)³⁴,

³³ Cf. R. Janin, „Les sanctuaires byzantins de saint Michel”, p. 28.

³⁴ Cea mai veche versiune cunoscută a ei a fost editată de M. Bonnet, „Narratio de miraculo a Michaele Archangelo Chonis patrato adjecto Symeonis Metaphraste de eadem re libello”, *Analecta Bollandiana*, 8, 1889, pp. 289-307, tradusă pp. 151-163. Pentru o altă versiune, aparținând Sfântului Simeon Metafrastul, a se vedea *ibidem*, pp. 308-316; W. Ramsay (*The Church in the Roman Empire before A.D. 170*, 1893, p. 478) o datează cel mai timpuriu la începutul secolului al IX-lea. Cea mai bună analiză a relatărilor minunii de la Hones se găsește în G. Peers, *Subtle Bodies: Representing Angels in Byzantium*, University of California Press, 2001 [trad. românească de M.Y. Băncilă: G. Peers, *Trupuri imateriale. Reprezentări bizantine ale îngerilor*, Ed. Nemira, 2011, mai ales pp. 193-253].

deși legenda pare să fi existat anterior într-o formă mai primitivă. Apariția și minunea Arhanghelului par să se fi petrecut pentru a se contracara cultul păgân, heterodox al acestuia ce era practicat din antichitate în Colose (cf. Col. 2, 18), la care făcea mențiune și Sinodul din Laodiceea.

Textul hagiografic spune că un grup de păgâni violenți îl amenință în mod repetat pe Arhip, călugăr cuvios ce petrecea de 60 de ani ca paraclisier al unei biserici a Sfântului Arhanghel Mihail din Colose, încercând în același timp să dărâme biserica. În cele din urmă, abat cursul a două râuri, pentru a inunda sfântul locaș și a-l distruge, iar pe călugăr să-lucidă. Acesta, cu multă îndrăzneală, cere Sfântului său ocrotitor să-l ajute și să protejeze mai ales biserica de distrugere și profanare. Arhanghelul se arată, lovește o stâncă din fața altarului, care se deschide și înghite șuvoaiele furioase de apă. Biserica este salvată, iar apa sfințită de prezența vizibilă a Arhanghelului, care se va găsi de acum în acel loc, va izvorî la rândul său neconținute tămăduiri.

Canoanele compuse de Sfântul Iosif Imnograful ni-l prezintă pe Sfântul Arhistrateg al oștirilor dumnezeiești ale puterilor celor de sus ca pe întâistătorul minților cerești și, deopotrivă, ca cel ce stă cel dintâi înaintea tronului dumnezeirii, mijlocitor între oameni și Dumnezeu. Textele sunt bogat reprezentate tipologic, cu multe referințe din Noul și Vechiul Testament. Odinioară ocrotitor și călăuzitor al poporului Israel, Sfântul Arhanghel Mihail a devenit ocrotitorul Noului Israel, mare protector împotriva păgânilor. Canoane întregi laudă ajutorul Arhanghelului

Introducere

în lupta împotriva cruzilor agareni, ceea ce face ca ele să devină, brusc, extrem de actuale.

Poporul român însuși s-a bucurat de-a lungul istoriei sale de ocrotirea măritului Arhanghel și Arhistrateg al lui Dumnezeu, Mihail, și de aceea traducerea acestor canoane, în aceste vremuri de cumpănă, capătă multiple semnificații.

Pr. Dragoș Bahrim

*Canoane de rugăciune la
Sfântul Arhanghel Mihail*

*Canonul I la Sfântul Arhanghel Mihail**

purtând acrostihul:

Conducătorului minților celor cerești i se cuvine cinste.
Iosif.

Cântarea 1, glasul al 3-lea

Irmosul:

Tu ești Dumnezeu cel Minunat, Care cu preaslăvire faci minuni; Cel ce ai uscat adâncul și căruțele le-ai acoperit și ai mântuit pe poporul ce-Ți cânta Ție, ca Izbăvitorului nostru și Dumnezeu».

Stih: Sfinte Arhanghele Mihaile,
roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

* Traducere după Paraskevi Toma, *Joseph the Hymnographer. Kanones on Saints According to the Eight Modes. Critical Edition* (Byzantinistische Studien und Texte 12), Zürich, 2018, pp. 103-112.

Pe tine, întâistătorul minților dumnezeiești, cu credință te laud, umple de har mintea mea¹ și lumineaz-o dumnezeiește, alungând departe de ea întunericul cumplit al necunoștinței².

Stih: Sfinte Arhanghele Mihaile,
roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

Ca cel ce stai înaintea Minții celei dintâi³, strălucind cu raze de taină⁴, pe cei ce te cinstesc pe tine cu credință, Mihaile, îi luminezi și alungi întunericul ispitelor⁵.

Slavă...

Alergând în tot pământul, cu adevărat mare Mihaile, izgonești răutatea răilor demoni. Vindecă toată boala trupurilor și sufletelor noastre pururea⁶.

Și acum...

¹ Cf. Ef. 1, 6.

² Cf. I In 2, 8; Ef. 4, 18.

³ Cf. Apoc. 7, 11.

⁴ Cf. Înț. Sir. 43, 4.

⁵ Cf. In 12, 46.

⁶ Cf. Mt. 4, 24; Ps. 40, 5.

Hristoase, Fecioara Maică⁷ pururea Te roagă împreună cu Arhanghelul: Îndură-Te de lume⁸, dă tuturor iertare de păcate, ca un Dumnezeu preabun.

Cântarea a 3-a

Irmosul:

«**S**uflete sterp și neroditor, câștigă rod bine slăvit și, bineroditor făcându-te, strigă: întăritu-m-am prin Tine, Dumnezeule; nu este sfânt, nu este drept, afară de Tine, Doamne».

Cu toate puterile cele cerești aducând slavă lui Dumnezeu, Mihaile, roagă-te ca cei care pe pământ slăvesc⁹ strălucirea ta să dobândească slava și strălucirea Stăpânului a toate¹⁰.

Adâncul dumnezeieștii cunoștințe¹¹ fiind tu, Mihaile, și râu al cinstitelor daruri¹², ne reverși nouă tuturor

⁷ Cf. Mt. 1, 23.

⁸ Cf. Ps. 4, 1.

⁹ Cf. Lc. 2, 13-14.

¹⁰ Cf. Bar. 4, 24.

¹¹ Cf. Rom. 11, 33.

¹² Cf. In 4, 10.